HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

המחוסר צידה אסור ושאינו מחוסר צידה מותר: **גמ'** ורמינהו (א)ביברין של חיה ושל עופות אין צדין מהם ביום טוב ואין נותנין לפניהם מזונות קשיא חיה אחיה קשיא עופות אעופות בשלמא חיה אחיה לא קשיא הא ר' יהודה הא רבנן דתנן[ב] ר' יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לבית חייב לבית הוא דמחייב אבל לביברין לא וחכמים אומרים [א]צפור למגדל וצבי (א) לגנה ולחצר ולביברין אלא עופות אעופות קשיא וכי תימא הא נמי לא קשיא הא בביבר מקורה הא בביבר שאינו מקורה והא בית דכביבר מקורה דמי ובין לרבי יהודה ובין לרבנן צפור למגדל אין לבית לא אמר רבה בר רב הונא [ב]הכא בצפור דרור עסקינן שאינה מקבלת מרות דתנא דבי ר' ישמעאל למה נקרא שמה צפור דרור שדרה בבית כבשדה השתא דאתית להכי חיה אחיה נמי לא קשיא הא בביבר קטן הא בביבר גדול היכי דמי ביבר קטן היכי דמי ביבר גדול אמר רב אשי [ג]כל היכא דרהיט אבתרה ומטי לה בחד שחיא ביבר קטן ואידך ביבר גדול אי נמי כל היכא דאיכא עוקצי עוקצי ביבר גדול ואידך ביבר קטן אי נמי [ד]כל היכא דנפלי טולא דכתלי אהדדי ביבר קטן ואידך ביבר גדול: רשב"ג אומר לא כל הביברין שוין וכו': (ג)אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון בן גמליאל (ד)אמר ליה אביי הלכה מכלל דפליגי (ה)אמר ליה ומאי נפקא לך מינה אמר ליה גמרא גמור זמורתא תהא: זה הכלל כל המחוסר צידה וכו': היכי דמי מחוסר צידה אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל [ה]כל שאומר הבא מצודה ונצודנו אמר ליה אביי והא אווזין ותרנגולין שאומרים הבא מצודה ונצודנו ותניא [ו]הצד אווזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות פטור אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל הללו באין לכלובן לערב והללו אין באין לכלובן לערב והרי יוני שובך ויוני עלייה דבאין לכלובן לערב ותניא הצד יוני שובך ויוני עלייה וצפרים שקננו בטפיחין בבירות חייב אלא אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל הללו באין לכלובן לערב ומזונותן עליך והללו באין לכלובן לערב ואין מזונותן עליך רב מרי אמר הני עבידי לרבויי והני לא עבידי לרבויי כולהו נמי עבידי לרבויי לכלובן קאמרינן דעבידי לרבויי: **מתני'** [ז]מצודות חיה ועוף ודגים שעשאן מערב יום טוב לא יטול מהן ביום טוב אלא אם כן יודע שנצודו מערב יום טוב ומעשה בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו: **גמ'** מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני [ח]ספק מוכן אסור ורבן גמליאל מתיר ומעשה נמי בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר"ג ואיכא דמתני לה אהא דתניא ספק מוכן ר"ג מתיר ורבי יהושע אוסר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהושע ואיכא דמתני לה אהא דתניא

שוחטין

המחוסר צידה. שצריך לצודו: **גמ' הצד צפור.** מן החוץ עד שהכניסו למגדל עץ שקורין מישטיי"ר או הצד צבי מן החוץ עד שהכניסו לבית בשבת: **חייב.** דכיון דהכניס צפור למגדל ונעל לפניו הרי הוא אחוז ועומד ונגמרה צידתו וכן צבי לבית ונעל בפניו. אבל צפור שהכניס לבית ונעל בפניו פטור שיוצא לו דרך חלונות ואין כאן צידה או צבי שהכניסו מן החוץ לביבר ונעל לפניו אין זו צידה: **וחכמים אומרים צפור למגדל.** היא צידתו כאשר אמרת אבל צבי אין צריך עד שיכניסנו לבית דאף לגינה ולחצר ולביבר הוי צידה ומתניתין דקתני צדין מן הביברין ביום טוב רבנן היא דאמרי משנכנס לביבר הוא נצוד ועומד וברייתא ר' יהודה: **אלא עופות קשיא.** דהא כולהו מודו דאין צידתן אפילו לבית: **מקורה.** שיש לו גג: **הכא.** דקתני גבי שבת צפור למגדל ולא לבית: **בצפור דרור.** שדרה בבית כבשדה שיודעת להשמט בזוית הבית לכל צד ולכך נקראת דרור על שם דירה שדרה בכל מקום: **השתא דאתית להכי.** דעופות אעופות לא קשו אהדדי ולא דחיקא לאוקומי מתני' בפלוגתא דתנאי חיה אחיה נמי לא תוקמא כתנאי אלא תרוייהו כרבנן ומתניתין בביבר קטן וכן ההיא דשבת וברייתא דקתני אין צדין בביבר גדול ויש לה להשמט. ורשב"ג אף בביבר קטן פליג אם צ"ל הבא מצודה אי נמי לאו לאפלוגי אתא אלא לפרושי כדלקמן: **בחד שחיא.** בפעם אחת שהוא שוחה עליו לתפשו אין לו להשמט ממנו: **עוקצי עוקצי.** זויות: **דנפלי טולא דכתלי אהדדי.** מרוב קטנו וקצרו: **הלכה מכלל דפליגי.** רבנן עליה למימר כל הביברין שוין בתמיה והא אוקימנא בביבר קטן משום דנצוד ועומד: **מאי נפקא לך מינה.** אי אמינא הלכה כ"ש דהאי לא פליגי הלכתא היא: **אמר ליה גמרא גמור וזמורתא תהא.** משל שוטים הוא כמו זמון וזבין תגרא אקרי (ב"מ דף מ:) כך גמרא גמור אומר לתלמיד שוטה למוד הן אמת הן שבוש ויהא לך לזמר ושיר: **הבא מצודה.** כלומר שצריך לבקש תחבולות לתפשו והיינו שיעורא דביבר גדול דלעיל ואידך ביבר קטן. ורב אשי שעריניהו לעיל בחדא שיעורא ורב יוסף בהאי שיעורא: **הרדיסאות.** על שם מקומם וי"א ע"ש הורדוס והן הגדלים בבתים: **לכלובן.** סל שמקננין בו כמו ככלוב מלא עוף (ירמיה ה). אווזין ותרנגולין באין לערב לכלוב ונוח לתפשן שם הלכך הרי הן כנצודין ועומדים ומותר לצודן אפילו חוץ לכלובן: **יוני שובך ויוני עלייה.** יוני הבר הן ושטין ואוכלין בחוץ: **בטפיחין בבירות** גרס. כמין פכין נותנין בחומות הבירות והמגדלים לקנן שם עופות הבר: **ומזונותן עליך.** הלכך כבהמה הן וחשיבי מזומן: **הני עבידי לרבוי.** יוני שובך עשויין להשמט ולברוח מפני בני אדם: **לכלובן קאמרינן דעבידי לרבוי.** פורחין עד קינן וצריך לעלות אחריהן וגם שם נשמטין ממנו ויורדין: **מתני' מותרין הן.** בגמ' פריך מעשה לסתור: **אלא שאין רצוני לקבל הימנו.** שאני שונאו: **גמ' מעשה לסתור.** בתמיה וכי דרך המדברים לומר דבר ומביאין מעשה אחריו להכחיש דבור הראשון: **ספק מוכן.** כלומר וזו שאמרנו לא יטול מהן מספק דהיינו ספק מוכן וספק מוקצה ואסור לאו דברי הכל היא אלא פלוגתא דרבן גמליאל ור' יהושע היא לקמן בשמעתין מייתינן לה בברייתא: **דמתני לה.** להא דשמואל לאסר ספק מוכן: **אהא.** מאן דמתני אמתניתין אמר אין הלכה כר"ג לא שייך למימר הלכה כר' יהושע משום דלא תני ליה לדר' יהושע במתניתין:

שוחטין

כל היכא דנפלי טולא מן הכתלים. ושיעור (ב) היה להם גובה בכתלים של ביברין: **כל** שאומר הבא מצודה ונצודנו כו'. וא"ת והרי אמרינן לעיל שיעור אחר ופ"ה דאידי ואידי חד שיעורא הוא ודוחק הוא דאם כן אמאי מפרש אותו פעם אחרת והלא פירש לעיל היכי דמי ביבר גדול וכו' לכך נ"ל דלעיל איירי בבהמה וחיה והכא איירי בעופות ואע"ג דלעיל קאמר הא בביבר מקורה מכל מקום לא פירש שיעור הביבר בכמה לא הוי מחוסר צידה והשתא ניחא דפריך עלה מאווזין ותרנגולין: (ו) **ותניא** הצד אווזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות (ג). וא"ת והא קיימא לן כל פטורי דשבת פטור אבל אסור מדרבנן ומתניתין נמי מודה דפטור אבל אסור מדרבנן וי"ל לפי מה שפירשתי במתניתין ניחא דגזרינן מזונות גזירה שמא יבא לצוד מהן דאם כן ע"כ צריך לומר דאסור מן התורה דאם אינו אסור אלא מדרבנן לא הוה גזרינן ליתן מזונות משום שמא יצודם דהוי גזירה לגזירה אי נמי סמיך אההיא דתנן פ' האורג במסכת שבת (דף קו: ושם) דאמר התם ר"ג מחוסר צידה הצד לתוכו פטור דהא מחוסר צידה [וא"כ] הצד מתוכו חייב והכי פריך הואיל ואוקמת מחוסר צידה דרוצה לומר כל שאומר הבא מצודה ונצודנו א"כ היכי קאמרת הכא הצד אווזין ותרנגולין פטור הא שפיר חשיב מחוסר צידה כיון שצריך לומר הבא מצודה ונצודנו ובמחוסר צידה הצד מתוכו חייב והכא הוי הצד מתוכו:

אלא

מסורת הש"ס

א) שבת קו: [תוספתא פ"ג], ב) שבת קו. ע"ש, ג) [שבת קו:], ד) [שם וש"נ], ה) [שבת קו: קיג. עירובין ס. ע"ז לב:], ו) [וע"ע תוס' שבת קו: ד"ה הלכה],

הגהות הב"ח

(א) גמ' וחכ"א צפור למגדל וצבי לבית לגינה: (ב) תוס' ד"ה כל היכא וכו' ושיעור גובה היה להם בכתלים: (ג) ד"ה ותניא וכו' הרדסיאות פטור וא"ת וכו' דאמר התם רשב"ג מחוסר צידה:

מוסף רש"י

ביברין של חיה ושל עופות. קרפיפות מוקפין, **אין צדין מהם ביום טוב.** אלמא לאו ניצוד ועומד קא חשיב ליה, ש"מ המכניסו לביבר אין זו צידתו (שבת קו:). **ואין נותנין לפניהם מזונות.** כיון דהן מוקצה לא מצי למטרח עלייהו (שם). **הא ר' יהודה.** ההיא דאין צדין ר' יהודה היא, דמתניתין לא חשיב לה צידה עד שיכניסו לבית (שם). **הצד צפור.** עד שהכניסו, **למגדל.** משטיי"ר בלע"ז, חייב דזו היא צידתו, אבל אם הכניסו לבית אינו ניצוד בכך, שיוצא לו דרך חלונות (שם קו.). **וצבי לבית.** וצבי ניצוד משהכניסו לביתו ונעל בפניו, אבל אם הכניסו לגינה או לחצר אין זו צידה (שם קו:). **אלא עופות אעופות קשיא.** דהא בין לר' יהודה בין לרבנן צפור למגדל קאמרי (שם). **בביבר מקורה.** הוי ניצוד (שם). **בצפור דרור.** מתני' דקתני צפור לבית לא, בצפור דרור עסקינן, שדרכה לדור בבית כבשדה ונשמטת מזוית לזוית (שם). **השתא דאתית להכי.** לאוקמינהו תרוייהו כרבנן (שם). **שחיא.** מרוצה, שהוא שוחה לאחוז בה (שם). **עוקצי.** פיאות להשמט בהן (שם). **ואידך.** כל מי שאינו כן (שם). **מכלל דפליגי.** והא אוקימנא דרבנן נמי בביבר קטן אמרי (שם). **ומאי נפקא לך מינה.** כל שכן כיון דלא פליגי עליה הלכתא כותיה (שם) בין חלוקין בין לא חלוקין הלכה כמותו (ע"ז לב:). **גמרא גמור זמורתא תהא.** אומר השמועה בזמירה בעלמא בלא צורך (שם) בתמיה, אביי תלמידו של רב יוסף וקא"ל אתה מלמדני לומר הלכה כמותו ותהא כזמר בעלמא, דאי אין חולקין הלכה למה לי (ע"ז לב:).

רבינו חננאל

ביברין של חיה ושל עופות ושל דגין אין צדין מהן ביו"ט כו', קשיא חיה אחיה קשיא עופות אעופות. ומפרקינן לא קשיא מתניתין ר' יהודה היא, דתנן בפ' ר' אליעזר אומר כו', ר' יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לבית חייב, ש"מ דר' יהודה כל חיה שהיא בבית נגמרה צידתה, והמכניסה בבית שצד [חייב], אבל צד הצבי והכניסו לביברין פטור, שאינה צידה. וכיון שלענין שבת פטור שאינו כצדוי, אסור לצוד אותו ביו"ט מן הביברין, לפיכך שנה בברייתא אין צדין, כי הביברין לר' יהודה כיער חשובין. ומתניתין דקתני אבל צדין חיה מן הביברין,

עין משפט נר מצוה

ד א ב מיי' פ"י מהלכו' שבת הלכה י יט סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שטז סעיף א:

ה ג ד מיי' שם הלכה כ:

ו ה מיי' פ"ב מהל' י"ט הלכה ז סמג שם טור ש"ע שם סעיף יב וסי' תצז סעיף ז:

ז ו מיי' שם הלכה ה [ופ"י מהלכות שבת הלכה כד] טוש"ע שם סעיף ז:

ח ז ח מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תצז סעיף ג:

◆

לעזי רש"י

מישטיי"ר. ארון כלים.

◆

רבינו חננאל (המשך)

לחכמים הוא דפליגי עליה דר' יהודה, ותנן הצד צפור למגדל וצבי לגינה ולחצר ולביברין נגמרה צידתו וחייב בשבת, וקתני לחצר ולביברין, ביברין הוא דומיא דחצר, כאשר כל מה שבחצר מותר לצוד אותו ביו"ט, כך כל מה שבביברין צדוי הוא קודם לכן. אסיקנא עופות אעופות לא קשיא, מתניתין בביבר מקורה והוא כבית ונגמרה צידתו, וברייתא בביבר שאינו מקורה שלא נגמרה צידתו, כיון שאינו מקורה יתכן (שיפתח) [שיפרח] אחרי כן בכל שעה שירצה, לפיכך אין צדין. **ואי** קשיא לך דהא בין ר' יהודה ובין רבנן הצד צפור לבית בשבת פטור הוא, שלא נגמרה צידתו, והנה הבית מקורה הוא, ואעפ"כ אינה צידה, וכיון דבשבת פטור, ביו"ט אסור לצוד ממנו. חלוקתם בצפור דרור הוא, ושאני צפור דרור משאר עופות, דשאר עופות כיון שניכנסין בביבר מקורה נגמרה צידתן, אבל צפור דרור אינה מקבלת מרות, ואין נגמרת צידתה אלא במגדל. **בחד שחיא** פירוש כגון ריצה אחת ואינו צריך לפוש ביני ביני. **כל היכא דנפל טולא דכתלין אהדדי.** פירוש בעת שהחמה במזרח, צל כותל המערבי מגיע עד כותל המזרחי, והוא ביבר קטן. **רשב"ג אומר היכי דמי מחוסר [צידה].** ואסיק' ואע"פ דבאין לכלובן לערב, כגון יוני שובך ויוני עלייה, כיון דבעי דבויי להו, אסור לצוד מהן ביו"ט, אבל אווזין ותרנגולין ויונים הרדסיות, אע"ג דצדין אותן, כיון דבאין לכלובן לערב ומזונותן עליו, ולבוא לכלובן מיהא לא בעו דבויי, דבני תרבות הן, ואין בורחין מבני אדם אלא כשרואין כי באין לצודן א)[מניחין לצודן], צדין מהן ביו"ט. **אמר רב יהודה אמר** שמואל הלכה כרשב"ג, דכל מחוסר צידה בענין שאמרנו אסור, ושאינו מחוסר צידה מותר. **מתני'** מצודות חיה ועופות ודגים לא יטול מהן אא"כ ידוע שנצודו מעיו"ט. ספק אסור, **ומעשה בגוי** שהביא לר"ג כו'. אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר"ג. איכא דמתני לה אהא דתניא שוחטין מן הביברין ביו"ט אבל לא מן הרשתות כו'. ותריצנא הכי, ר' שמעון בן אלעזר אומר בא ומצאן המצודות שנתקלקלו מערב יו"ט, בידוע שמערב יו"ט ניצודו, [הא] ספק נעשו כמי שנצודו ביו"ט ואסור. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ש בן אלעזר.

א) כ"נ דצ"ל.